

УДК 635.1/.8.003(47773)

Лесік І.М.

Миколаївський державний аграрний університет

РОЗВИТОК ОВОЧЕПРОДУКТОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ ЯК ПЕРСПЕКТИВНОГО НАПРЯМУ ЕКОНОМІКИ

Досліджено сучасний стан розвитку овочепродуктового підкомплексу. Пропоновано вжити комплексні заходи орієнтовані на перспективне нарощування потенціалу регіонального овочепродуктового підкомплексу.

Ключові слова: ефективний розвиток, інноваційні технології, продовольча безпека, комплексні заходи, активізація інтеграційних процесів.

I. Lesyk

THE DEVELOPMENT OF A VEGETABLE PRODUCT SUBCOMPLEX AS A PROMISING DIRECTION OF THE ECONOMY

Investigated the current state of the vegetable product subcomplex. Invited to take comprehensive measures aimed at strengthening the capacity of regional vegetable product subcomplex.

Keywords: the efficient development, innovation, food safety, integrated action, activation of the process

Лесик И.Н.

РАЗВИТИЕ ОВОЩЕПРОДУКТОВОГО ПОДКОМПЛЕКСА КАК ПЕРСПЕКТИВНОГО НАПРАВЛЕНИЯ ЭКОНОМИКИ

Исследовано современное состояние овощного продуктового подкомплекса. Предложено принять комплексные меры ориентированные на перспективное наращивание потенциала регионального овощепродуктового подкомплекса.

Ключевые слова: эффективное развитие, инновационные технологии, продовольственная безопасность, комплексные меры, активизация интеграционных процессов.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Розв'язок економічних, агроекологічних та соціальних проблем, характерних для сучасних умов функціонування овочепродуктового підкомплексу, потрібно розглядати як частину загальної економічної системи, де його проблеми повинні вирішуватися в контексті існуючих в економіці країни проблем. Ефективний розвиток регіонального овочепродуктового підкомплексу неможливо відтворити без застосування сучасних інноваційних технологій та впровадження досягнень науково-технічного прогресу, стабільної макроекономічної політики, створення необхідних умов для залучення інвестицій, розвитку людського капіталу, ринкової та соціальної інфраструктури. Ряд невирішених питань, що виникли в процесі реформування аграрного сектора в Україні унеможливорює досягнення продовольчої безпеки, як здатності регіону та держави забезпечити достатній обсяг якісної продукції а також досягти загальної стратегії розвитку агропромислового виробництва країни.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Дослідженню проблем забезпечення економічної ефективності овочівництва, присвячено значну кількість наукових праць вітчизняних вчених економістів-аграрників, серед них: В.Г. Андрійчук, В.І. Бойко, А.Д. Гудзинський, В.І. Криворучко, Л.О. Мармуль, В.П. Рудь, П.Т. Саблук, М.П. Сахацький, І.М. Топіха, Л.В. Федорова, І.І.Червен, В.М. Яценко та ін. Проблемні питання розглянуті науковцями охоплюють різні аспекти діяльності овочепродуктового підкомплексу, а саме труднощі пов'язані із виробництвом, переробкою сировини а також реалізацією готової продукції. Такому підходу наукових основ характерна фрагментарність, яка залишає не вирішеними проблеми комплексного забезпечення ефективного розвитку підкомплексу в ринкових умовах.

Цілі статті. Дослідити рівень розвитку овочевої галузі у Миколаївській області,

з'ясувати тенденції і намітити шляхи розвитку, які сприятимуть підвищенню ефективності галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Овочеву продукцію безперечно слід віднести до товарів першої необхідності, якою вітчизняні сільгоспвиробники могли б забезпечувати населення протягом року. Але до сьогодні велика частина населення відчуває нестачу свіжої овочевої продукції в зимово-весняний період, або споживає овочі, закладені на зберігання восени, або овочі імпортного виробництва.

Кожний регіон країни, в силу своїх особливостей і навіть ментальності його жителів, вимагає концептуального переосмислення результатів перетворень і уточнення пріоритетів подальшого розвитку свого аграрного сектора і сільської місцевості в цілому, зазначають П. Тіллак та В.В. Зіновчук, досліджуючи регіональні аспекти аграрних трансформацій в контексті політики, реструктуризації та ринкової адаптації сільського господарства до ринкової економіки [1, с. 11].

М. П. Сахацький [2, с. 84] вважає, що провідна роль сільського господарства і його овочевої галузі, зумовлена необхідністю розв'язання проблеми продовольчого забезпечення населення, яке базується насамперед на виробленій в сільському господарстві продукції. На відміну від виробів інших сфер, агропродовольча відноситься до таких, що потрібна постійно і всім людям. Захист життя та здоров'я громадян через забезпечення продовольчої безпеки є функцією держави, що знаходиться в ряду конституціональних засад нашої країни. Задоволення потреб людей у товарах, які виробляються із овочевої продукції, формує надійний фундамент для розв'язання багатьох суспільних проблем.

Миколаївська область є однією з областей країни, де овочівництво історично розвивалося завдяки сприятливим природнокліматичним умовам та ресурсному потенціалу регіону. Розміщення виробництва овочів тут підпорядковане загальноновизнаним принципам, тобто наближене до місць їх споживання та переробки.

Особливістю розвитку овочевої галузі в Миколаївській області, є зростання обсягів виробництва в сільськогосподарських підприємствах. Так, якщо ще декілька років тому в господарствах всіх категорій вироблялося близько 152 тис. т цієї продукції, то в 2010 році цей показник становив 354,1 тис.т. Найбільшій ефективності овочівництво набуло саме у цей період 2009-2010 рр., на нього припадають максимальна урожайність та максимальні валові збори товарних овочів.

Розглянемо зміни обсягів виробництва овочевої продукції у Миколаївській області за 2001-2010 роки (табл.1), з наступним графічним відображенням (рис.1). Тенденції зміни обсягів валового виробництва овочів відобразимо графічно з нанесенням одержаних результатів емпіричної лінії рівнів виробництва за всі роки динамічного ряду та здійсненням аналітичного вирівнювання його даних за допомогою методу найменших квадратів.

Здійснимо аналітичне вирівнювання, за допомогою методу найменших квадратів побудуємо систему рівнянь і розв'яжемо її за фактичними (табл.1) та розрахунковими даними (табл.2).

Таблиця 1

Динаміка зміни валового виробництва овочів всіх категорій господарств Миколаївської області, тис. т*

Роки	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Валовий збір	143,2	169,5	180,4	220,6	266,7	297,2	151,6	274,4	334,2	354,1

* Побудовано за даними [3]

У формалізованому вигляді рівняння матиме вигляд:

$$y = a_0 + a_1 \cdot t, \text{ де} \quad (1)$$

y — виробництво овочів, тис. т;

t — порядковий номер року в динамічному ряді;

a_0, a_1 — параметри рівняння, які визначимо в процесі розв'язку системи рівнянь, матиме такий вигляд:

$$\begin{cases} \Sigma y = n \cdot a_0 + a_1 \cdot \Sigma t \\ \Sigma y \cdot t = a_0 \cdot \Sigma t + a_1 \cdot \Sigma t^2, \text{ де} \end{cases} \quad (2)$$

n — кількість років у динамічному ряді.

Для розрахунку даних необхідних для розв'язку системи рівнянь побудуємо допоміжну таблицю (табл.2).

На підставі фактичних і розрахункових даних розв'язок системи рівнянь має наступні значення:

$a_0 = 127,70$, цей параметр характеризує розрахунковий рівень валового виробництва овочів в році, що передує першому року динамічного ряду;

$a_1 = 20,27$, цей параметр вказує на середньорічні темпи зростання валового збору овочевих в абсолютному виразі.

Таблиця 2

Фактичні і розрахункові дані аналітичного вирівнювання*

Роки	Валове виробництво тис. т	Порядковий номер року, t	$y \cdot t$	t^2
2001	143,2	1	143,2	1
2002	169,5	2	339,0	4
2003	180,4	3	541,2	9
2004	220,6	4	882,4	16
2005	266,7	5	1333,5	25
2006	297,2	6	1783,2	36
2007	151,6	7	1061,2	49
2008	274,4	8	2195,2	64
2009	334,2	9	3007,8	81
2010	354,1	10	3541,0	100
	$\Sigma y = 2391,9$	$\Sigma t = 55$	$\Sigma y \cdot t = 14827,7$	$\Sigma t^2 = 385$

* Джерело: дані Головного управління статистики у Миколаївській області [3], власні розрахунки

Розраховані данні надають можливість скласти відповідно рівняння тренду валового виробництва овочевої продукції за період з 2001-2010 роки, яке матиме у свою чергу такий вигляд:

$$y = 127,70 + 20,27t. \quad (3)$$

Для нанесення вирівняної лінії валового виробництва овочів, розрахуємо за допомогою рівняння тренду два теоретичних значення цього результативного показника: за перший і останній роки динамічного ряду, а саме за перший рік $\tilde{y}_1 = 127,70 + 20,27 \cdot 1 = 147,97$, за

останній рік $\tilde{y}_{10} = 127,7 + 20,27 \cdot 10 = 330,40$.

Відкладені в системі координат точки розрахункового значення \tilde{y} з'єднаємо між собою прямою лінією.

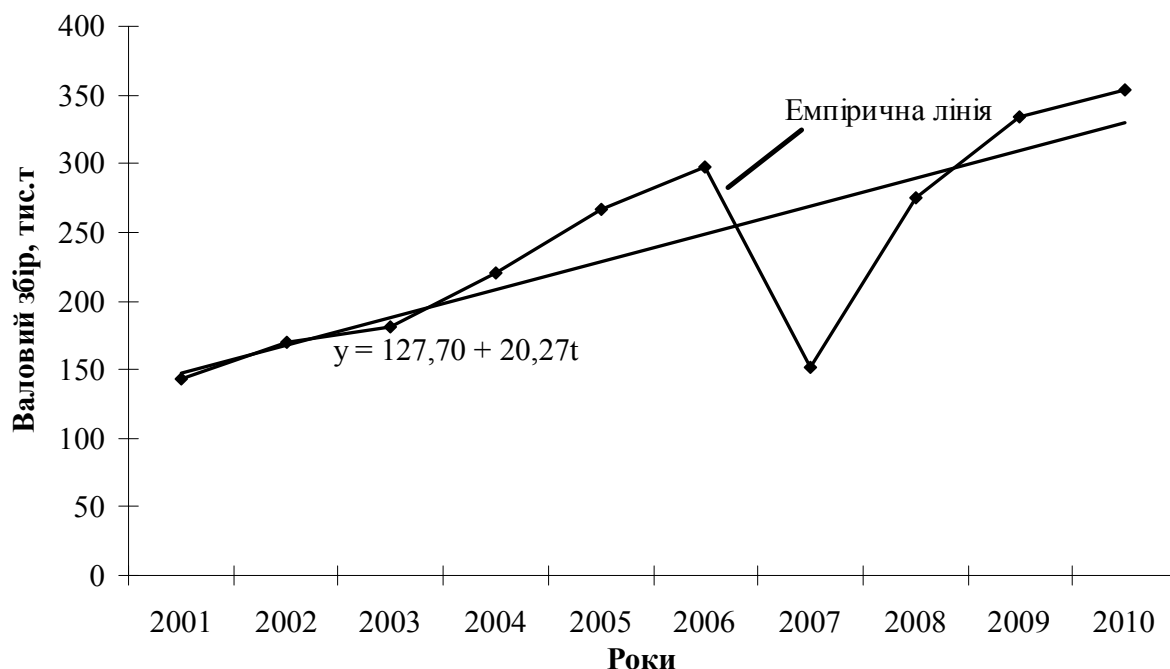

Рис.1 Тренд валового виробництва овочів, тис. т у Миколаївській області

На нашу думку, позитивна тенденція нарощування обсягів виробництва овочевої галузі, що простежується з 2001-2010 рр., (винятком є 2007 рік) збережеться і в майбутньому, оскільки ця галузь за останні роки перетворилася в одну з найбільш прибуткових а попит на овочі постійно зростає.

За часів командно-адміністративної системи господарювання, яка функціонувала як єдине ціле на основі загального одержавлення економіки, вирощування овочевих, наряду з іншими культурами, мало централізовано плановий характер, коли вирощена продукція у певній кількості здавалася державі за закупівельними цінами визначеними заздалегідь. Перехід до ринкових відносин обумовив об'єктивну необхідність виправлення ситуації притаманній командно-адміністративній системі з ефективністю витрат у виробництві та економічним зростанням за рахунок використання додаткових ресурсів шляхом проведення глибоких ринково економічних реформ.

Розглянемо динаміку виробництва овочевої продукції в господарствах суспільного і приватного секторів сільського господарства (табл.3). За даними статистики [3] виробництво овочів розподіляється між усіма категоріями господарств нерівномірно, спостерігається тенденція переміщення виробництва овочів із суспільного сектору у приватний, якому належить найбільша питома вага усієї виробленої продукції.

За досліджуваний період найбільше овочів по Миколаївській області було зібрано у 2010 р., а саме 354,1 тис. т, що на 32,8% більше, ніж у 2005 р., та у 2,5 рази більше ніж у 2001 р. (табл. 2). Найменший валовий збір овочів по області отримали у 2001 р. – 142,6 тис. т, що на 16,2% менше, ніж у 2002 р. Частка виробництва овочів сільськогосподарських підприємств за 2010 рік становила 44,1% загального обсягу вироблених овочів всіма категоріями господарств, що на 12,9% менше, ніж у 2001 році. За 2010 рік порівняно з 2001 р. збільшилось виробництво овочів у фермерських господарствах на 16,9%, а у господарствах населення за цей період виробництво овочів збільшилося у 2,1 рази по відношенню до 2001р. Це збільшення зумовлено насамперед спеціалізацією та сприятливими природно-

кліматичними умовами, наявністю робочої сили. Основний спад виробництва спостерігається у 2007 році по сільськогосподарським підприємствам державної та колективної форми власності відносно загального обсягу виробленої продукції. Але за даними цифрового матеріалу видно, що сільськогосподарські підприємства всіх форм власності мають не є цілком однозначну тенденцію по роках, але чітко висхідну відносно всього досліджуваного періоду.

Таблиця 3

Виробництво овочевої продукції по категоріям господарств
Миколаївської області*

Роки	Всі категорії господарств, (тис. т)	Сільськогосподарські підприємства, (тис. т)	Питома вага, %	у тому числі		Господарства населення (тис. т)	Питома вага, %
				фермерські господарства (тис. т)	Питома вага, %		
2001	142,6	48,2	33,8	6,6	13,7	94,4	66,2
2002	170,2	64,7	38,0	14,0	21,6	105,5	62,0
2003	180,5	52,1	28,9	9,2	17,7	128,4	71,1
2004	220,9	58,5	26,5	14,7	25,1	162,4	73,5
2005	266,7	65,6	24,6	14,0	21,3	201,1	75,4
2006	297,2	82,0	27,6	25,6	31,2	215,2	72,4
2007	151,6	46,0	30,3	13,9	30,2	105,6	69,7
2008	274,4	107,7	39,2	34,2	31,8	166,7	60,8
2009	334,2	156,2	46,7	24,1	15,4	178	53,3
2010	354,1	156,2	44,1	16,9	10,8	197,9	55,9

* Джерело: дані Головного управління статистики у Миколаївській області [3]

Перерозподіл частки суспільного та приватного сектору відбувся під впливом ряду факторів серед яких: відсутність централізованої заготівельної системи, застаріла матеріально-технічна база, надвисокі ціни на паливно-енергетичні ресурси, диспаритетом цін на засоби виробництва, недосконала податкова система, правова незахищеність, недостатня державна підтримка. До основних факторів, що також сприяли перерозподілу частки в загальному обсязі виробництва, можна віднести високу трудомісткість овочівництва бо продукція є швидкопсувною на противагу іншим галузям сільського господарства, тому підприємствам виробникам вигідніше вирощувати менш затратні культури, такі як зерно і соняшник, як наслідок - овочівництво із громадського сектору перемістилось у приватний.

Зрозуміло, що основними постачальниками на ринку виступають особисті селянські господарства, а сільськогосподарські підприємства все більше стають сировинною базою для переробних підприємств. Протягом останніх років сільськогосподарські підприємства Миколаївської області самостійно визначають найвигідніші канали збуту овочів, що свідчить про активізацію їх ринкової діяльності. Ці прагнення щодо пристосування до ринку підтверджує динаміка структури реалізації овочевої продукції (табл. 4) на Миколаївщині.

Цифрові показники структури реалізації овочевої продукції свідчить про подальший перерозподіл на користь переробних підприємств (табл. 4). За досліджуваний період відбулися певні структурні зрушення. Якщо у 2001 році найбільшу частку у структурі реалізації овочів займали ринок, власні магазини, ларьки, палатки (34,5%), інші канали (32,2%), населенню в рахунок оплати праці (24,8%), то у 2010 році найбільшу частку займає реалізація переробним підприємствам, що на 75,6% більше ніж у 2001 р. та на 7,9%, ніж у 2009 році. У 2010 році порівняно з 2001 роком частка реалізації овочів населенню в рахунок оплати праці зменшилася до 0,2%, на ринку, через власні магазини, ларьки, палатки – майже у 10 разів. Питома вага реалізації овочів переробним підприємствам у 2010 році порівняно з 2009 роком збільшилася у 1,1 рази, з 2001 у 15,3 рази. Структура каналів реалізації

продукції значно змінилася протягом досліджуваного періоду, вона майже перетворилася з багатоканальної в одноканальну.

Таблиця 4

Структура реалізації овочів сільськогосподарськими підприємствами Миколаївської області*

Роки	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Загальний обсяг реалізованої продукції, тис. т										
	22,0	19,2	20,6	20,8	35,7	42,4	33,4	75,9	139,9	138,1
Канали реалізації	Обсяг реалізованої продукції, %									
Переробним підприємствам	5,3	9,9	41,3	19,5	45,5	28,2	6,4	62,1	73,0	80,9
Населенню	24,8	11,4	7,3	4,4	1,3	0,8	0,7	0,4	0,1	0,2
Пайовикам	3,2	2,7	2,4	1,1	0,6	0,4	0,6	0,2	0,3	0,0
На ринку	34,5	26,7	26,2	22,9	20,3	18,1	30,6	7,1	5,0	3,4
За іншими каналами	32,2	49,3	22,7	52,1	32,3	52,5	61,7	30,2	21,6	15,5
Разом:	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

* Джерело: дані Головного управління статистики у Миколаївській області [3], власні розрахунки

В.П. Рудь [4] зазначає, що підвищена вартість засобів власного виробництва (насіння, розсада), неминуче призводить до ефекту «відлуння», тобто збільшення витрат у наступних виробничих циклах. Саме через прояв цього ефекту прямі додаткові витрати від підвищення цін на промислові ресурси зростають додатково до 20 %. Таким чином, відбувається щорічне переливання коштів державної підтримки від аграріїв, яким вони призначені, до суміжних виробництв. Слід зазначити, що ефективність функціонування овочепродуктового підкомплексу як єдиної системи, значною мірою стримується порушенням партнерських відносин між сільськогосподарськими, переробними та торговельними підприємствами. Причому, прибутковість у ланцюгу виробництво-переробка-реалізація, досягається за рахунок збитковості виробничої ланки. В Україні діє система стихійного гуртового продажу овочів. Низка виробник – оптовик - роздрібний продавець – та споживач перевантажена великою кількістю посередників, що значною мірою підвищує ціни на овочі.

Таблиця 5

Середні ціни реалізації овочевої продукції (грн. за 1 т)*

Роки	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Овочі	737,3	905,4	823,1	883,1	838,5	906,4	1317,1	814,9	797,5	919,7

* Джерело: дані Головного управління статистики у Миколаївській області [3]

Т.М. Стукач [5] зазначає, що сама по собі ціна не є правильною або неправильною. Ціна правильна тільки тоді, коли вона є складовою стратегії ринкової політики. Дуже важливо мати на увазі повну картину ринку та мету – зайняти становище на ринку, використати заохочувальну ціну чи оцінювати новий виріб. Приймаючи рішення про визначення цін, необхідно брати до уваги такі фактори, як попит, вартість товару, конкуренцію тощо.

Важливе значення для розвитку овочепродуктового підкомплексу, вважає А.Х.Ляшенко[6], крім факторів виробництва, мають умови реалізації продукції, тобто ринкова ситуація. Кожен виробник повинен мати можливість користуватися послугами

ринку як на регіональному, так і на державному рівнях, тобто свободу міжрегіонального ринку.

У період формування ринкових відносин, зазначає Мармуль Л.О. [7, с. 142], в овочепродуктовому підкомплексі АПК значна увага повинна бути зосереджена на створенні відповідних організаційно-економічних передумов, серед яких особливе місце мають зайняти такі з них, як створення прогресивних форм господарювання на основі використання різних форм власності, створення розвинутої інфраструктури, спільних підприємств тощо.

А.Шумейко, Ю.Макаренко[8] характеризують ринок як специфічний механізм взаємозв'язку економічно самостійних суб'єктів господарювання, заснований на використанні товарно-грошових відносин і конкуренції. Найбільш суттєвими функціями ринку є:

- забезпечення організаційно-економічних зв'язків між виробниками та споживачами продукції на основі врахування попиту та пропозиції;
- визначення корисності продукції, її якості та ціни; стимулювання використання досягнень науково-технічного прогресу;
- підвищення рівня обслуговування.

Важливо розуміти, що для вирішення проблемних питань необхідним є вживання комплексних заходів щодо ціноутворення, матеріально-технічного забезпечення, кредитування, розвитку виробничої і соціальної інфраструктури, тощо. Наряду з цим необхідно для кожного підприємства регіону визначити частину товарного виробництва, яка відповідала б таким чинникам: державне замовлення на відповідну продукцію; регіональне замовлення; попит вільного ринку.

Основними чинниками формування попиту на овочеву продукцію в Україні є такі:

- демографічні (чисельність населення, вікова структура, смаки споживачів тощо). В Україні закріпилася стійка тенденція до зменшення чисельності населення та погіршення його вікової структури, що, безумовно, впливає на місткість овочевого ринку, зокрема зумовлює його звуження;

- вартісні (рівень платоспроможності населення та ціни на продукцію). Зауважимо, що за сучасних обставин ціни на свіжу овочеву продукцію є досить високі для споживачів і разом з тим низькі для ефективного відтворення виробництва. Як наслідок, спостерігається значне переважання темпів зниження попиту на овочеву продукцію над темпами зниження її пропозиції;

- якісні (якісна продукція, яка відповідає вимогам стандартів, є конкурентоспроможною на ринку) [9].

Обсяги замовлень на регіональному та державному рівні повинні забезпечуватися централізовано із розширеним відтворенням даної продукції при забезпеченості матеріально-технічними, паливно-енергетичними ресурсами та справедливих доходах.

Ще одна позитивна тенденція товарної продукції характеризується станом вигідного для підприємства ринкового попиту на продукцію і наявністю невикористаних за обов'язковою програмою ресурсів. Механізм реалізації даного підходу потребує спільних зусиль з боку державних і регіональних органів.

Практичною реалізацією генеральної програми дій підприємства може стати розробка маркетингової стратегії підприємства. Предметом якої є вирішення питань щодо того, які продукти (стратегічні простори) мають бути освоєні підприємством і яким чином це можна виконати. При цьому основними завданнями у розробці маркетингової стратегії є такі:

- визначення цілей та напрямів діяльності підприємства;
- координація різних напрямів діяльності;
- оцінка слабких і сильних аспектів підприємства, його ринкових можливостей та загроз з боку ринку;

- визначення альтернативних варіантів реалізації напрямів діяльності підприємства;
- створення умов для ефективного розподілу продукції підприємства;
- оцінка маркетингової діяльності підприємства [10, с. 310].

Висновки. Недієздатність більшості державних інститутів створює негативний вплив на стан національної економіки, значно погіршує насичення споживчого ринку вітчизняними товарами. Для успішного функціонування регіонального овочепродуктового підкомплексу необхідно розвивати організацію ринку овочів із запровадженням реформ та державного регулювання, особливо в частині приведення чинного законодавства України до міжнародних та європейських вимог. А також вдосконалювати технології вирощування із запровадженням останніх досягнень науково-технічного прогресу.

Список використаних джерел:

1. Климюк Л.Н. Региональные особенности реструктуризации сельскохозяйственных предприятий / Л.Н.Климюк, З.Б.Янченко, Л.И.Симоненко // Региональные аспекты аграрных преобразований: политика, реструктуризация, рыночная адаптация / Под ред. П. Тиллака и В. Зиновчука. – Studies on the Agricultural and Food Sector in Central and Eastern Europe. Vol. 17. – Halle: IAMO, 2002. – С. 100-117.
2. Сахацький М.П. Актуальність проблеми відродження сільського господарства / М.П. Сахацький // Вісник ХДАУ. №2 // Серія «Економіка АПК і природокористування» – Харків: Харківський державний аграрний університет, 2001. – 274 с.
3. Статистичний збірник Миколаївщина в цифрах у 2009 році, державних комітет статистики України, Головне управління статистики у Миколаївській області; під ред. П.Ф. Зацарінського. – Миколаїв, 2010. - 242 с
4. Рудь В.П. Проблеми розвитку і регулювання овочепродуктового підкомплексу в Україні / В.П. Рудь.– Вісник Харківського НАУ ім. В.В. Докучаєва // Серія «Економіка АПК і природокористування». – 2009, № 14
5. Іляшенко А.Х. Формування і розвиток регіонального плодоовочевого підкомплексу : Автореферат. канд. екон. наук: 08.07.02 / Гуманітарний ун-т «Запорізький ін-т держ. та муніципального управління»// А.Х. Іляшенко.— Запоріжжя, 2006.
6. Стукач Т.М. Аграрний протекціонізм і вільна торгівля при вступі до СОТ / Т.М.Стукач. // Економіка АПК. – 2005. – № 3. – С. 146-148.
7. Мармуль Л.О. Ринкові важелі підвищення ефективності виробництва у плодоовочеконсервній галузі Херсонської області /Л.О.Мармуль, Н.С. Танклевська // Таврійський науковий вісник.– 1997. – вип 2.- С.142-147.
8. Шумейко А. Формирование рынка овощеводства, садоводства и виноградарства // Экономика Украины / А. Шумейко, Ю. Макаренко. - 1996. - № . - С. 67-73.
9. Сало І.А. Теоретичні аспекти економічного механізму формування ринку ягідної продукції в Україні / І.А.Сало // Вісник ХНАУ. – 2004. - №9. – С. 209-212.
10. Андрійчук В. Г. Економіка аграрного підприємства: навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц./ В.Г.Андрійчук.— К.: КНЕУ, 2000. — 356 с.

УДК 330.15:502.35

Матвійчук Л. Ю., к.геогр.н., доцент

Луцький національний технічний університет

**НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ
ТУРИСТИЧНИХ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ**

В статті розглянуто теоретико-методологічні аспекти використання туристичних ресурсів, наведено основні напрями раціоналізації досліджуваних процесів, визначено інструменти досягнення раціоналізації використання туристичних ресурсів.

Ключові слова: раціональне використання туристичних ресурсів, економічний механізм.

L. Matviychuk

**DIRECTIONS FOR SOFTWARE MANAGEMENT TOURISM RESOURCES
IN UKRAINE**

The paper considers theoretical and methodological aspects of tourism resources, are the main areas of study rationalization processes defined tools to achieve rationalization of the use of tourist resources.

Key words: rational use of tourism resources, the economic mechanism.